

FONTS DIGITALS PROTEGIDES

Les bústies anònimes a Internet, una eina a l'abast
dels ciutadans i dels mitjans de comunicació

TEXT NEREIDA CARRILLO
IL·LUSTRACIÓ FRANCESCO CUSUMANO

Alguns mitjans s'ajuden de bústies anònimes a la Xarxa per rebre denúncies de corrupció i abusos. Aquestes plataformes digitals són gestionades per activistes i funcionen amb encriptació i altres eines que permeten salvaguardar els informants. Els responsables d'aquestes bústies col·laboren amb periodistes i mitjans de comunicació, els mateixos que, en els darrers anys, han reduït els seus equips d'investigació.

Els periodistes estan obrint les portes als ciutadans en una de les parcel·les més delicades de la professió: el periodisme d'investigació i de denúncia. Ho estan fent, no de manera espontània, sinó perquè la societat civil pica fort a la porta. Els ciutadans volen contribuir a la tasca dels mitjans de vigilar el poder i delatar casos de corrupció i abusos.

Per protegir aquests herois quotidians de les represàlies dels poders públics —acredi-

"A ESPANYA, ELS PERIODISTES NO ESTAN ACOSTUMATS A PROTEGIR LA FONT QUAN ÉS DIGITAL PERQUÈ NO EN CONEIXEN LES EINES" Simona Levi, Xnet

tades en revelacions com les de l'exagent de la CIA Edward Snowden o la soldat Chelsea Manning—, els mitjans s'ajuden de bústies anònimes a la Xarxa, la majoria d'aquestes creades per activistes i grups de ciutadans.

"Els ciutadans sempre han trobat la manera de fer arribar als mitjans denúncies

anònimes. A les redaccions, sempre han arribat sobres amb dossiers. Ara el que es fa és sofisticar-ho més", opina David Miró, subdirector del diari *ARA*. Si bé no és una pràctica nova, el fet que la informació compromesa ja no es lliuri amb sobres, sinó a través de correus electrònics, fa imprescindible assegurar el nou canal de comunicació i salvaguardar la font perquè no quedi desemparada per la petjada digital. Per això, Simona Levi, activista i fundadora d'Xnet, un grup ciutadà de defensa de la democràcia a Internet i de lluita contra la corrupció, reivindica que els periodistes es formin en seguretat digital. "A Espanya,

els periodistes no estan acostumats a la seguretat a Internet, a protegir la font quan és digital perquè no en coneixen les eines", afirma.

Protegir la font és responsabilitat dels professionals, "està en l'essència del periodisme", recordava Alan Rusbridger, exdirector del *The Guardian* quan el

diari va posar en marxa, l'any passat, una bústia de denúncies anònimes utilitzant SecureDrop. A més del diari britànic, també l'empen mitjans com *ProPublica*, *The New Yorker* o *The Washington Post*. Aquesta eina va ser ideada pel programador i activista Aaron Swartz, que es va suïcidar el 2013, quan s'enfrontava a càrrecs de més de cinquanta anys de presó acusat de baixar-se il·legalment articles acadèmics. Avui SecureDrop, gestat el 2012, el gestiona l'organització Freedom of the Press Foundation. Amb el mateix esperit, trobem altres iniciatives com la bústia d'Xnet o Filtrala, una plataforma de denúncia que forma part de l'Associated Whistleblowing Press (AWP).

ENCRYPTAR PER EMPARAR

Les bústies ciutadanes, on es poden enviar de manera segura informació i proves sobre corrupció i abusos, funcionen amb sistemes d'encriptació i navegadors anonimitzadors com ara TOR (*The Onion Route*). "En el cas dels correus de Blesa, —explica Levi— ningú en sap la font, ni tan sols nosaltres, que la coneixem per

un codi”. Tot i això, Levi adverteix que els informants també han de prendre les seves pròpies precaucions. Salvaguardar la integritat resulta crucial quan es denuncien escàndols com els que han arribat a la bústia d’Xnet: els de les targetes black a Caja Madrid, però també els abusos de què s’acusa Rodrigo Rato o la investigació de possibles irregularitats en les obres de l’AVE a Catalunya. Levi puntualitza que, a més de difondre aquests casos als mitjans, l’organització treballa per denunciar possibles irregularitats als tribunals i donar poder als ciutadans perquè creïn grups contra la corrupció.

Darrere d’aquestes bústies ciutadanes, hi ha sovint una xarxa de periodistes, advocats, informàtics i altres perfils que fan una primera purga del material abans de passar el testimoni als periodistes dels mitjans, que verificaran i decidiran si li donen espai als seus mitjans. Tot plegat, discorre en un procés que, per a molts, va massa lent. Per a Sílvia Martínez, professora de Comunicació a la UOC, aquestes filtracions traspalsen l’agenda i el paper del professional. “És el ciutadà, amb aquestes denúncies, el que marca el tema. I el periodista reforça el seu paper de filtre i de verificador de la informació”, assegura Martínez.

Què demanen i què reben els gestors d’aquestes eines? A Filtrala, sol·liciten

A ESPANYA, DESTAQUEN INICIATIVES COM XNET O FÍLTRALA, QUE COL·LABOREN AMB DIFERENTS MITJANS DE COMUNICACIÓ

“informació sensible que provi irregularitats, crims, corrupció, abusos i infraccions comesos per agents públics o privats de l’àmbit espanyol”. Fan constar expressament que rebutgen rumors i opinions, com també materials “que

violin la privacitat personal”. Tot i les especificacions, Pedro Noel, coeditor de l’AWP, assenyala que, de la informació que reben, “un 70% no és publicable, ja que no és d’interès públic, viola la privacitat individual o no està suficientment documentada”. Levi afegeix que, a la bústia d’Xnet, només un 10% del que arriba es considera aprofitable.

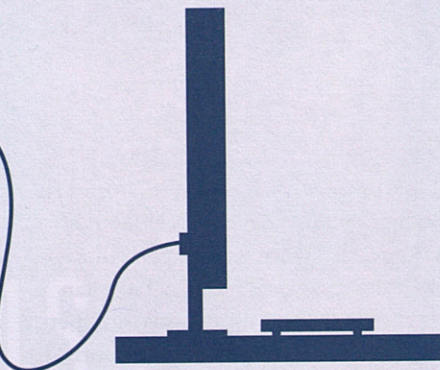
INTERESSOS POC ÈTICS

Levi explica que a Xnet es concentren a denunciar la corrupció, exigeixen proves i filtren la informació aplicant criteris de respecte al dret a la privacitat. Així, per

exemple, dels correus de Blesa publicats han omès aquells que contenen noms de treballadors, periodistes, informes sobre clients o altres

noms propis irrellevants. Aquesta activista descriu així les principals motivacions: “Un 50% de les filtracions són per interès personal, bé amorós o bé clientelar; algú que ha estat expulsat d’una xarxa clientelar, la delata”. Sobre Filtrala, Noel,

THE GUARDIAN, PROPUBLICA, THE NEW YORKER O THE WASHINGTON POST UTILITZEN SECUREDRO, UNA BÚSTIA DE DENÚNCIES ANÒNIMES

afegeix: “El que més reben són materials relacionats amb estafes personals, cosa que, desafortunadament, no acostumem a publicar massa”. Lamenta la “falta de conscienciació” a casa nostra sobre “la filtració ètica”, encara que confia que sigui només qüestió de temps.

La llista de mitjans amb què col·laboren els promotors d’aquestes bústies resulta voluminosa. Filtrala ha establert vincles amb *Eldiario.es*, *La Marea*, *Crític*, *La Directa*, *Mongolia* i *Diagonal*. Mentrestant, a Xnet puntualitzen que no col·laboren amb mitjans sinó amb periodistes que s’han acostat a ells i s’han instruït en següretat digital. La nòmina de professionals amb què mantenen lazos és molt més àmplia, inclou més de cinquanta periodistes que treballen per a mitjans de tot tipus, com *Antena3*, *El País*, *El Confidencial*,

Infolibre, El Periódico de Catalunya, TV3, The Wall Street Journal o Público, entre altres.

Per a Martínez, els ciutadans identifiquen els mitjans independents com un altaveu més adient. “Es busca una aproximació als mitjans que estan apareixent i que tenen un perfil més reivindicador; mitjans que encara no tenen una vinculació amb un grup de comunicació important”, explica.

Per a Miró, però, els mitjans generalistes no han de renunciar a la investigació, malgrat que amb la crisi aquesta s’ha empen-

jans i que no li fan cas”. Per a aquesta activista, els ciutadans no confien tant en els periodistes com “en els altres ciutadans”. Compara la tasca de Xnet amb la PAH: “Si tens un problema d’habitatge, ja no vas a l’oficina d’habitatge, sinó a la PAH”.

Levi lamenta que alguns mitjans amb què col·laboren –i no els periodistes, diu– s’entestin a atribuir-se exclusivament el mèrit de la notícia a portada per una font anònima i exigeix “reconeixement de la tasca dels ciutadans”. Quan la filtració es converteix en notícia, sol·licita especificar

que ha arribat a través de la bústia de Xnet i gràcies a un ciutadà en concret, si aquest ho demana. Si no, diu, “estem replicant la imatge

d’una societat civil passiva”. A més, Xnet posa com a condició als mitjans que no competeixin, sinó que ho publiquin tots al mateix temps.

Per a molts experts, les bústies anònimes aporten una solució a la intimidació dels governs. Trevor Timm, director de la Freedom of Press Foundation, reflexiona fa un temps: “En una època en què els governs estan incrementant l’ús de la vigilància per destapar les fonts i posar pals a les rodes al periodisme d’investigació, la tecnologia pot ajudar els informants i els

reporters a fer arribar històries importants al públic de manera segura”. El context català i espanyol no és aliè a la situació de la qual es lamenta Timm.

El passat mes de juliol, va entrar en vigor la nova Llei Orgànica de Protecció de la Seguretat Ciutadana (LOPSC). La també coneguda com a “lleï mordassa”, és vista per molts com una criminalització de les reivindicacions ciutadanes i un atac a la llibertat d’expressió i de premsa. Per a Martínez, la possibilitat de fer denúncies anònimes té encara més sentit en un context en què “el marc legislatiu desencoratja la protesta social”. Malgrat la solució que aporten aquestes bústies per protegir les fonts periodístiques, també a la Xarxa, a SecureDrop són diàfans i adverteixen: “No prometem el 100% de seguretat. Qualsevol organització o producte que prometi seguretat al 100% no diu la veritat”. Ç

LA MAJORIA DE LA INFORMACIÓ QUE ES REP NO ÉS D'INTERÈS PÚBLIC, VIOLA LA PRIVACITAT INDIVIDUAL O NO ESTÀ PROU DOCUMENTADA

titit al màxim. “Als mitjans generalistes, la investigació té més impacte, més públic i fins i tot més credibilitat. Dóna prestigi i això és una inversió a llarg termini”, afirma el subdirector de l’ARA. Miró afegeix que estan intentant alliberar recursos per crear el seu propi equip de periodistes d’investigació. En l’actualitat, col·laboren amb Xnet, si bé no han impulsat una bústia anònima pròpia ja que, assegura, fins que no puguin invertir a investigar, no volen comprometre’s amb el lector.

RECONeixEMENT CIUTADÀ

La professora de la UOC explica que el sorgiment de les bústies ciutadanes anònimes s’entén en un context de “major protagonisme de les veus socials”. La voluntat de la societat d’acompanyar els periodistes en la denúncia dels abusos discorre paral·lela a una crisi de credibilitat dels mitjans.

Moltes vegades els ciutadans identifiquen la premsa com a part del poder i no com el seu flagell. “Molta gent que ens escriu –revela Levi–, ens diu que el que ens envia ja ho ha passat a la fiscalia i a alguns mit-

Més informació a:

www.xnet-x.net/ca/bustia-xnet → Bústia d’Xnet

www.filtrala.org → Filtrala

www.securedrop.org → SecureDrop

+ info